

זוהי נטילה לתרומה, ורב סבר כמו הברייתא והיה מראה על עצמו בידו עד היכן צריכה להיות הנטילה.

ושמואל אמר: עד כאן, עד סוף הפרק השלישי, בין לחולין בין לתרומה לחומרא, שאין חילוק בין תרומה לחולין ובשניהם הולכים לחומרא.

ורב ששת אמר: עד כאן עד סוף הפרק השני — בין לחולין בין לתרומה, לקולא. שבשניהם מספיק לטול עד סוף הפרק השני.

אמר בר הדיא: הוה קאימנא הייתי עומד קמיה דרב אמי, ואמר: עד כאן, עד סוף הפרק השלישי, בין לחולין בין לתרומה, לחומרא. שבשניהם צריך עד סוף הפרק השלישי. (24)

ולא תימא, רבי אמי שעשה כך משום דכהן הוא ורגיל בתרומה, ולפיכך הרגיל את עצמו להחמיר אף בחולין עד הפרק השלישי כדי שיהיה רגיל כך גם בתרומה.

דהא רבי מיישא, בר בריה דרבי יהושע בן לוי, הוא ליואי שהוא היה לוי, ואינו רגיל באכילת תרומה. ואמר — עד כאן עד הפרק השלישי בין לחולין בין לתרומה לחומרא. ורואים שכך הוא סבר מעיקר הדין ולא

בסוף האצבעות, במקום חבור האצבעות לכף היד]. ולפרק רביעי, שהוא בסוף כף היד, במקום חבור כף היד לזרוע.

ונחלקו בגמרא עד היכן הוא חיוב נטילת ידיים.

תנו רבנן: נטילת ידיים שצריך לחולין היא עד הפרק השני שבאמצע האצבעות. כיון שחיוב הנטילה הוא משום סרך תרומה, מספיק אם יטול את המקום שרגיל הוא לנגוע במאכל, דהיינו בראשי האצבעות.

נטילת ידיים לתרומה — צריך עד הפרק השלישי שזהו סוף האצבעות.

קידוש ידיים ורגלים מן הכיור שצריך במקדש ^{קו-ב} — **עד הפרק העליון שהוא מקום חבור כף היד לזרוע.**

וכל דבר שחוצץ בטבילה בגוף שנחשב לחציצה ופוסל את הטבילה של גוף האדם, חוצץ גם בנטילת ידיים לחולין, ובקידוש ידיים ורגלים במקדש. שאם נמצא עליהם איזו שהיא חציצה, נפסלת נטילת הידים, ונפסל קדוש הידים והרגלים.

אמר רב: עד כאן עד הפרק השני, זוהי נטילה לחולין. ועד כאן עד הפרק השלישי

לכף היד. ולתרומה ולקידוש ידיים מקום הנטילה הוא כל כף היד והאצבעות, ושיטת רבינו אברהם [מובא בתוספות] שלחולין נוטלים את כל האצבע, לתרומה צריך לטול גם את כף היד, וקידוש ידיים הוא עד המרפק. וכל זה לדעת הברייתא. אבל שמואל הושה נטילת ידיים לחולין כנטילת ידיים לתרומה לחומרא וכתב הבית יוסף שכך ראוי לנהוג וכן פסק בשלחן ערוך סימן

24. רש"י מפרש שלגבי נטילת ידיים לחולין, פירוש המלה 'פרק' הכוונה סוף הפרק השני שבאצבעות, ובתרומה צריך לטול את כל האצבע. וקידוש ידיים הוא כל כף היד. ורבינו תם מפרש שלגבי נטילת ידיים לחולין מקום הנטילה הוא הפרק הראשון של האצבעות בלבד, ושיטת הר"ף שנטילת ידיים לחולין מקום נטילתם הוא כל אורך האצבע עד מקום חיבורם

מחמת הרגל של תרומה. (25)

אמר רבי: נוטל אדם את שתי ידיו שחרית, ומתנה עליהן שהנטילה תועיל לכל היום כולו, ובלבד שיזהר מלטנפם ולטמאם. ויכול הוא לאכול כל היום בלי נטילה, על סמך הנטילה הראשונה שנטל.

ותתנו שהנטילה של הבוקר תועיל לכם לכל היום, כך שלא תצטרכו ליטול ידיכם במשך היום.

איכא דאמרי: דוקא בשעת הדחק — אין, מותר להתנות. אבל שלא בשעת הדחק וכגון במקום שמצויים מים לא מועיל תנאי.

אמר להו רבי אבינא לבני פקתא דערבות א-קז [הבקעה של המדינה ששמה ערבות], שהמים לא היו מצויים שם באותה מדינה.

ופליגא רבי אבינא חולק על דרב, שהתיר בכל אופן להתנות, ואפילו שלא בשעת הדחק.

כגון אתון, אתם, דלא שכיחי לבו מיא, שאין לכם מספיק מים, משו ידייכו טלו את ידיכם מצפרא, מהבקר, ואתנו עלייהו לכולא יומא

ואיכא דאמרי: אפילו שלא בשעת הדחק נמו התיר רבי אבינא להתנות, **והיינו דרב.** (26) וזה שאמר רבי אבינא את דבריו לבני פקתא

קס"א סעיף ד' "שיעור נטילת ידים כל היד עד הקנה של זרוע, ויש אומרים עד מקום חיבור האצבעות לכף היד וראוי לנהוג כדעת הראשון". וכתב על זה הביאור הלכה שאף שלשון השלחן ערוך משמע שראוי לנהוג כדעה הראשונה בתור חומרא, מכל מקום להלכה צריך לנהוג כדעה זו מעיקר הדין. מפני שהרבה ראשונים סוברים כך ורק במקום הדחק שאין לו מים יכול לסמוך על הדעה השנייה. וכל זה כשידיו נקיות, אבל אם ידיו מלוכלכות בזיעה וכדומה, לכל הדעות צריך ליטול את כל היד.

והטעם מבואר שם במגן אברהם לפי שלכלוך האוכל מגיע עד לסוף הפרק השני. וכתב המשנה ברורה, שאם התלכלכו ידיו מעבר לזה, צריך לרחוץ גם את שאר המקום המלוכלך. וכתב עוד בביאור הלכה בשם ביאור הגר"א, שכל זה לדעות שסוברות שבנטילת ידים לחולין בעצם גם כן מספיק עד סוף הפרק השני ולכן למרות שאנו מחמירים בנטילת ידים לאכילה כשמואל ומחמירים בזה כמו בנטילה לתרומה, אבל לגבי מים אחרונים פוסקים כעיקר הדין במים ראשונים והכלל הוא ששוה דין מים אחרונים למים ראשונים, אולם לדעות שנטילת ידים לחולין צריך ליטול את כל כף היד מפני שמחמירים בחולין כתרומה וכדעת שמואל. ומעיקר הדין מספיק ליטול את כל האצבע עד החיבור לכף היד, אם כן לגבי מים אחרונים אף שנשאר הדין כעיקר הדין, צריך ליטול את כל האצבעות עד החיבור לכף היד. וכתב המשנה ברורה 'וטוב לנהוג כן לכתחילה לצאת ידי הכל כשיש לו מים'.

25. זוהי דעת הרבה מן הפוסקים הלכה למעשה. אך דעת הרי"ף שצריך לחולין נטילה של כל כף היד עד מקום חבור היד לזרוע. וזה לשון השלחן ערוך בסיומן קס"א: שיעור נטילת ידים כל היד עד הקנה של הזרוע. ויש אומרים עד מקום חיבור האצבעות לכך היד [דהיינו עד הפרק השלישין] וראוי לנהוג כדעת הראשון.

ולגבי מים אחרונים לא התבאר בגמרא שיעור מקום נטילתם. וכתב הרשב"א שמים אחרונים נוטלים עד סוף הפרק השני שבאצבעות וכן נפסק להלכה בשלחן ערוך סימן קפ"א סעיף ד'

26. ולהלכה פסק בשלחן ערוך סימן קס"ד סעיף א' שאפשר ליטול ידים בבוקר ולהתנות